

Věc Ermst a další v. Belgie Rozsudek Soudu
z 15. července 2003

A. Fakta:

Stěžovateli jsou čtyři belgičtí novináři a dvě novinářská sdružení.

V červnu 1995 kasační soud odvolal soudce apelačního soudu v Lutychu z projednávání osmi záležitostí porušování služebního tajemství, kterého se měli dopustit pracovníci lutyšské prokuratury. Spisy všech osmi záležitostí byly předány prvnímu předsedovi odvolacího soudu v Bruselu, který jmenoval nového vyšetřovacího soudce. Ten nařídil domovní prohlídky v bytech čtyř novinářů a redakcích, kde pracovali, aby byly získány informace o úniku služebního tajemství.

Domovní prohlídky byly provedeny záhy, a to v redakcích tří belgických časopisů, v sídle rádia a televize Francouzské společnosti v Belgii v Lutychu a v Bruselu, v jejichž rámci byly prohledány kanceláře čtyř stěžovatelů, a prohlédnuty osobní automobily dvou z nich. Zároveň byla provedena domovní prohlídka v bytech stěžovatelů. Před zahájením každé domovní prohlídky bylo stěžovatelům přečteno nařízení k domovní prohlídce, jehož kopie jim byla předána. Bylo zabaveno velké množství dokumentů, počítačových disket a pevných disků. O každé prohlídce byl proveden zápis a pořízen seznam zabavených věcí. Některé dokumenty byly jejich vlastníkům téměř obratem vráceny, neboť se vyšetřované záležitosti vůbec netýkaly. Další materiály jim byly vráceny v dubnu a v květnu 1996. Některé věci a dokumenty jim však vráceny nebyly. Stěžovatelé nebyli informováni o důvodu domovní prohlídky ani o tom, v rámci jaké trestní věci byly nařízeny.

V září 1995 stěžovatelé podali trestní oznámení proti neznámému pachateli a uplatňovali náhradu škody. Namítali, že nebyli informováni o důvodech a rozsahu opatření nařízených vyšetřovacím soudcem, a tvrdili, že hromadné domovní prohlídky porušily tajnost zdroje informací novinářů a právo na respektování jejich obydlí a soukromého života. V říjnu 1995 poradní senát soudu první instance v Bruselu zjistil, že trestní oznámení mířilo proti vyšetřovacímu soudci, a proto předalo věc ministerstvu spravedlnosti. Kasační soud, který záležitost obdržel od ministra spravedlnosti, v dubnu 1996 zamítl občanskoprávní nároky stěžovatelů včetně jejich trestního oznámení proto, že vyšetřovací soudce byl státním zaměstnancem, na kterého se vztahovala soudní imunita. Konstatoval též, že státní zástupce v Bruselu, který jediný měl pravomoc podat veřejnou žalobu, toto neučinil a v dubnu 1996 informoval stěžovatele, že jejich záležitost byla odložena. Mezitím stěžovatelé podali žalobu na náhradu škody utrpěnou v důsledku domovních prohlídek a zabavení jejich věcí a dokumentů. O této žalobě nebylo v okamžiku vynesení rozsudku Soudu rozhodnuto.

B. Námitky:

Stěžovatelé namítali porušení práva na spravedlivé řízení ve smyslu článku 6 Úmluvy, a to v důsledku výkladu kasačního soudu termínu soudní imunity, který jim zabránil předložit jejich občanskoprávní nároky soudu, který by rozhodl o faktické i právní stránce věci. Tvrdili též, že k porušení tohoto ustanovení došlo i v důsledku toho, že některé části důkazního materiálu nebyly přiloženy ke spisu a některé jim nebyly předány vůbec, a že o jejich trestním oznámení nebylo rozhodnuto veřejně.

S odvoláním na článek 10 Úmluvy stěžovatelé tvrdili, že domovní prohlídky a zabavení jejich věcí zasáhlo do jejich práva na svobodu projevu. Tvrdili dále, a to s odvoláním na článek 8 Úmluvy, že domovní prohlídky v jejich redakcích, obydlí a osobních autech porušily právo na respektování jejich obydlí a soukromého života. Při podání trestního oznámení se údajně stali obětí neodůvodněné diskriminace ve srovnání s trestním oznámením podaným proti jakékoli jiné osobě, která není státním soudním úředníkem.

Stěžovatelé konečně namítali, že neměli k dispozici žádný účinný opravný prostředek zaručený článkem 13 Úmluvy.

C. Právní názor Soudu

1. Článek 6 § 1 Úmluvy - právo na přístup k soudu

Podle názoru stěžovatelů zabránil rozsudek kasačního soudu z dubna 1996 výkonu spravedlnosti. Tvrdili, že právo na přístup k soudu spočívalo v podání veřejné žaloby proti osobám odpovědným za vážná porušení jejich zájmů. Veřejná žaloba byla údajně jediným prostředkem, který měli k dispozici, aby mohlo být rozhodnuto o meritu obvinění namítaných v rámci požadavku na náhradu škody, a který nevedl jen k odsouzení pachatelů, ale i k posouzení způsobené škody. Jejich trestní oznámení nebylo vedeno proti konkrétní osobě, ale proti neznámému pachateli, aby bylo možno najít osobu odpovědnou za pochybení při sestavování soudního spisu. Měl-li rozsudek kasačního soudu sledovat legitimní cíl, prostředky, kterých bylo užito, nebyly vůči tomuto cíli přiměřené, když v jeho důsledku došlo k bránění výkonu spravedlnosti.

Podle názoru vlády se stěžovatelé dovolávali spíše možnosti podat veřejnou žalobu než svého práva na přístup k soudu. Kasační soud tím, že rozhodl o nepřijetí trestního oznámení a nepřipustil tak občanskoprávní námitky stěžovatelů na náhradu škodu proti soudci chráněného soudní imunitou, nezbavil stěžovatele práva na přístup k soudu, neboť bylo na nich, aby se domáhali náhrady jim způsobené škody před civilními soudy.

Soud v rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti mínil, že článek 6 odst. 1 Úmluvy byl aplikovatelný jen z hlediska občanskoprávního a že záruky jím poskytované nezahrnovaly právo zahájit trestní řízení proti jiné osobě. Soud připomněl, že toto ustanovení zaručuje "právo na soud", jehož součástí je i právo na přístup k soudu, totiž právo obrátit se s občanskoprávní záležitostí na soud. Toto právo však nemá absolutní povahu : může být omezeno, neboť jeho charakter podléhá legislativní úpravě v jehož rámci mají smluvní státy určitou rozhodovací pravomoc. Soud však zkoumal, zda omezení nebyla tak přísná, aby zasáhla do podstaty samotného práva, a zda zachovala rozumný vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a cílem, ke kterému směřovala (viz *Z. a další v. Spojené království*, rozsudek z 10. května 2001, Sborník 2001-V, odst. 93; *Osman v. Spojené království*, rozsudek z 28. října 1998, Sbíрка 1998-VIII, odst. 147; *Waite a Kennedy v. Německo*, rozsudek z 18. února 1999, Sborník 1999-I, odst. 59; *Fayed v. Spojené království*, rozsudek z 21. září 1994, série A č. 294-B, odst. 65).

Soud připomněl, že se bruselský soud první instance i kasační soud vyslovily k úpravě řízení a že stěžovatelé měli přístup ke kasačnímu soudu, který však jejich trestní oznámení s civilněprávními nároky zamítl, neboť mířilo proti soudci, který byl chráněn imunitou. Podle názoru Soudu skutečnost, že státy poskytují svým soudcům imunitu, je poměrně starou praxí vedoucí k zajištění dobrého fungování soudnictví, což je jistě legitimním cílem.

Pokud šlo o přiměřenost opatření, Soud připustil, že poskytne-li stát imunitu soudcům, může dojít k poškození ochrany základních práv jiných osob. Nebylo však lze mít za to, že imunita byla sama o sobě nepřiměřeným omezením práva na přístup k soudu podle článku 6 odst. 1 Úmluvy. Ačkoli je toto právo součástí záruky spravedlivého řízení, může podléhat jistým omezením, jako je omezení vyplývající z parlamentní imunity (*A. v. Spojené království*, Sborník 2002-IX, odst. 83; *Cordova v. Itálie* (č. 1 a 2), rozsudky z 30. ledna 2003, Sborník 2003-I), z imunity před soudy suverénních států (*Al-Adsani v. Spojené království*, Sborník 2001-XI, odst. 56; *Fogarty v. Spojené království*, Sborník 2001-XI) nebo z imunity před mezinárodními soudy (*Waite a Kennedy v. Německo*, viz výše).

Belgický zákonodárce svěřil odvolacím soudům pravomoc rozhodovat trestné činy soudců. Generálního prokurátora při odvolacím soudu pak pověřil pravomocí podat veřejnou žalobu, aniž by poškozený mohl do věci jakkoli zasáhnout. Pro rozhodnutí, zda takové přednostní právo bylo přípustné z hlediska Úmluvy, nebylo důležité zkoumat, zda stěžovatelé měli k dispozici jiné prostředky k ochraně svých práv zaručených Úmluvou (Waite a Kennedy v. Německo, viz výše, odst. 68; A. v. Spojené království, odst. 86). Soud pokládal za důležitou skutečnost, že podle belgického práva bylo rozhodnutí o připojení se poškozených k trestnímu řízení s civilněprávními nároky v rukou vyšetřujícího soudce a že poškození měli v zásadě jiné možnosti, jak se domoci svých práv. Potud, pokud byla jejich žaloba vedena proti jiným osobám než pracovníkům prokuratury, stěžovatelé mohli podat občanskoprávní žalobu. Pokud jde o občanskoprávní žalobu proti pracovníku prokuratury, ta podléhala restriktivním podmínkám. Šlo o mimořádný prostředek, který mohl být použit jen výjimečně a Soud pochyboval o tom, že mohl být v případě stěžovatelů použit.

Ačkoli stěžovatelé nepodali občanskoprávní žalobu proti konkrétním osobám, předložili - vedle žádosti o připojení se k trestnímu řízení s nároky na náhradu škody - občanskoprávní žalobu na náhradu škody proti státu v listopadu 1995, a to na základě stejných tvrzení jako v trestním řízení. Toto řízení bylo v okamžiku rozsudku Soudu stále v běhu.

Podle názoru Soudu důsledkem odmítnutí generálního prokurátora povolit stěžovatelům, aby se připojili k trestnímu řízení, je zcela nezbavilo domoci se odškodnění. Omezení práva na přístup k soudu tak nezasáhlo do podstaty práva na soud nebo že nebyla nepřiměřená ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.

2. Článek 6 § 1 Úmluvy - nepřipojení dokumentů o domovních prohlídkách

Stěžovatelé tvrdili, že řízení před kasačním soudem nebylo spravedlivé vzhledem k tomu, že velký počet dokumentů nebyl připojen ke spisu, zejména nařízení k provedení domovních prohlídek, ačkoli se kasační soud i generální prokurátor na ně odvolávali. Tím, že kasační soud nepožádal o předložení základních dokumentů, porušil rovnost zbraní, která měla být dodržena mezi účastníky řízení. Podle názoru stěžovatelů právě na základě těchto dokumentů mohl generální prokurátor soudit, že se P.M. nedopustil trestného činu.

Vláda tvrdila, že kasační soud rozhodoval na základě dokumentů obsažených ve spise, o nichž stěžovatelé věděli. K tomu, aby své věci rozhodl, nepotřeboval žádný další dokument, zejména ne vyšetřovací trestní spis, v jehož rámci byly provedeny domovní prohlídky. Bez důležitosti byla skutečnost, že dokumenty, které měl k dispozici generální prokurátor, nebyly předloženy ani soudu ani účastníkům řízení, neboť jak soudci tak poškození měli stejnou znalost věci z textu prokurátorovy písemné žaloby předložené kasačnímu soudu a jeho ústních závěrů.

Soud připomněl, že zásada rovnosti zbraní - jeden z prvků širšího pojmu spravedlivosti řízení - žádá, aby každému účastníku řízení byla dána rozumná možnost přednést svoji věc za podmínek, které ho neznevýhodňují ve srovnání s protistranou (Kress v. Francie, rozsudek ze 7. června 2001, Sborník 2001-VI, odst. 72). Právo na kontradiktorní řízení opravňuje účastníka řízení dozvědět se o názoru nebo dokumentech protistrany a diskutovat o nich (Ruiz-Mateos v. Španělsko, rozsudek z 23. června 1993, série A č. 262, odst. 63). Ke zhodnocení rozsahu tohoto práva je třeba zohlednit zvláštnosti každého řízení (Meftah a další v. Francie, rozsudek z 26. července 2002, Sborník 2002-VII, odst. 42-43).

V daném případě kasační soud, který rozhodoval jako soud vyšetřovací, se měl vyjádřit k přípustnosti připojení se stěžovatelů k trestnímu řízení. Rozhodoval na základě dokumentů, které stěžovatelé znali a ke kterým se mohli vyjádřit. Stejně jako vláda Soud mínil, že k tomu, aby bylo

možno o dané otázce rozhodnout, kasační soud nepotřeboval další dokumenty a že bylo bez důležitosti, že dokumenty, které měl k dispozici generální prokurátor, nebyly kasačnímu soudu a stěžovatelům předloženy. Jak kasační soud tak i stěžovatelé o nich věděli z písemné žaloby a ústních závěrů generálního prokurátora. Tyto dokumenty nemohly nijak ovlivnit rozhodnutí o přípustnosti připojení se stěžovatelů k trestnímu řízení. K porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy tedy nedošlo.

3. Článek 6 odst. 1 Úmluvy - neveřejnost jednání a vynesení rozsudku

Stěžovatelé též tvrdili, že jak soud první instance, tak i soud kasační jednaly bez přítomnosti veřejnosti a že rozsudek kasačního soudu nebyl veřejně vyhlášen. Skutečnost, že dotčené soudní instance jednaly jako vyšetřovací soudy, přestože stěžovatelé výslovně žádali, aby rozhodly v meritu věci, je nezbavilo povinnosti zachovat zásady stanovené v článku 6 Úmluvy. Podle názoru stěžovatelů nebyla neveřejnost jednání jakkoli odůvodněna. Stěžovatelé se dozvěděli o vynesení rozsudku prostřednictvím kanceláře tohoto soudu poté, co zjistili, že rozsudek spatřil světlo světa.

Vláda uváděla, že stěžovatelé nežádali ani veřejné jednání ani udělení výjimky z neveřejnosti jednání. Právo na veřejné řízení není ostatně absolutní. Podle jejího názoru by zvláštnost kasačního řízení měla být zohledněna. V tomto případě kasační soud měl roli vyšetřovacího soudu a byl povolán vyjádřit se o možném odvolání pracovníka prokuratury a předání trestní věci k jinému apelačnímu soudu, aby bylo rozhodnuto o podání či nepodání veřejné žaloby. Kasační řízení probíhalo za přítomnosti stěžovatelových advokátů, kteří znali žalobu generálního prokurátora a vyslechli jeho ústní závěry. Měli též možnost během jednání v únoru 1996 vyložit své argumenty a závěry. Vzhledem ke konkrétní roli vyšetřovacího soudu, kterou kasační soud v dané věci hrál, a zvláštnosti řízení, které před ním bylo vedeno, neveřejnost řízení nezpůsobila porušení článku 6. Za daných okolností by veřejnost mimochodem nebyla nejlepší zárukou realizace zásadních principů článku 6 odst. 1 Úmluvy.

Soud připomněl, že veřejnost řízení je základním principem článku 6 odst. 1. Chrání účastníky řízení před tajným soudnictvím, které by se jinak vymykalo veřejné kontrole, a tvoří tak jeden z prostředků ochrany důvěry v soudní instituce. Transparentnost vedení spravedlnosti napomáhá k realizaci cíle článku 6 odst. 1, totiž spravedlivému řízení, jehož záruka je jednou ze zásad každé demokratické společnosti (Axen v. Německo, rozsudek z 8. prosince 1983, série A č. 72, odst. 25).

Povinnost projednat věc veřejně však podléhá výjimkám, což vyplývá ze samotného textu článku 6 odst. 1, který stanoví, že "tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části řízení v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu požadovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti". Mimoto judikatura Soudu stanovila, že i v kontextu trestního řízení, kde je veřejnost diskontována, se někdy může ukázat nezbytné omezit transparentnost a veřejnost řízení, například z důvodu ochrany svědka nebo jeho soukromého života nebo za účelem podpoření svobodné výměny informací a názorů v zájmu spravedlnosti (B. a P. v. Spojené království, rozsudek z 24. dubna 2001, Sborník 2001-II, odst. 37). Soud bere též v úvahu zvláštnosti každého řízení a povahu otázek, které mají být v jeho rámci rozhodnuty. Mínil, že řízení věnovaná výlučně právním otázkám nebo otázkám vysoce technického rázu mohou splnit požadavky článku 6 i při neveřejně vedeném jednání (Varela Assalino v. Portugalsko, stížnost č. 64336/01, roz. 25. dubna 2002, nepublikováno).

Soud mínil, že belgická ústava věnuje dvě různá ustanovení veřejnosti řízení a veřejnému vyhlášení rozsudků. Tato ustanovení nelze v zásadě uplatnit na řízení před vyšetřovacími soudy,

neboť v Belgii je vyšetřovací řízení tajné. Tajnost vyšetřování je přitom odůvodněna ochranou dvou důležitých zájmů: jednak respektováním morální integrity a soukromého života každé osoby, která je považována za nevinou, a jednak účinností vedeného vyšetřování. Z toho vyplývá, že jestliže soud rozhoduje jako soud vyšetřovací, jedná v zásadě bez přítomnosti veřejnosti a jeho rozhodnutí nejsou vyhlášována veřejně. V daném případě prvoinstanční bruselský soud i kasační soud jako vyšetřovací soudní instance vyjadřující se k procesním otázkám zasedaly neveřejně. Jak už to vláda zmínila, nezdálo se, že by stěžovatelé žádali veřejnost řízení nebo že by žádali o udělení výjimky z neveřejnosti jednání.

Soud mínil, že tajný charakter vyšetřovacího řízení může být ospravedlněn ochranou soukromého života účastníků řízení a zájmem spravedlnosti ve smyslu druhé věty článku 6 odst. 1 Úmluvy. Mimoto, pokud by záležitost stěžovatelů skončila po uzavření vyšetřování předáním věci apelačnímu soudu, který by rozhodoval ve formě rozsudku, obžalovaní i stěžovatelé by měli právo na naprostou veřejnost řízení. Soud připomněl, že pokud článek 6 může hrát roli předtím, než se věc dostane k soudu, jenž má rozhodnout o jejím merituu, způsob jeho použití v rámci vyšetřovacího řízení závisí na zvláštnostech řízení a na okolnostech konkrétního případu (*Imbrioscia v. Švýcarsko*, rozsudek z 24. listopadu 1993, série A č. 275, odst. 38; *John Murray v. Spojené království*, rozsudek z 8. února 1996, Sbírka 1996-I, odst. 62). Soud uzavřel, že neveřejné projednání otázky přípustnosti žádosti stěžovatelů o připojení se k trestnímu řízení neporušila nároky článku 6 odst. 1 Úmluvy.

Pokud šlo o neveřejné vyhlášení rozsudku kasačního soudu, Soud připomněl, že přesto, že v ustanovení článku 6 odst. 1 nejsou uvedena možná omezení tohoto požadavku, je třeba jej interpretovat s určitou pružností. Vhodnost veřejné formy vynesení rozsudku ve smyslu vnitrostátního práva je přitom posuzována s ohledem na konkrétní okolnosti případu a v závislosti na cíli a předmětu článku 6 odst. 1 (*Pretto a další v. Itálie*, rozsudek z 8. prosince 1983, série A č. 71, odst. 26 B. a P. v. *Spojené království*, viz výše, odst. 45-46). Ve věci *Sutter v. Švýcarsko* (rozsudek z 22. února 1984, série A č. 74, odst. 33), Soud uvedl, že požadavek veřejného vyhlášení rozsudku systematicky nevyžaduje jejich přečtení v soudní síni. Prohlásil, že postačilo, když každá osoba mající na věci zájem, mohla celý text rozsudku kasačního vojenského soudu konzultovat.

V projednávaném případě si stěžovatelé opatřili text od kanceláře soudu několik dní po vynesení rozsudku první instance. Rozsudek kasačního soudu z dubna 1996 byl navíc publikován ve sbírce spolu s písemnou žalobou a ústními závěry generálního prokurátora. Toto zveřejnění tak umožnilo určitou veřejnou kontrolu nad judikaturou kasačního soudu (*Sutter v. Švýcarsko*, viz výše, odst. 34). Soud proto neshledal porušení článku 6 odst. 1 ani v tomto ohledu.

4. Článek 6 odst. 1 Úmluvy - odmítnutí položit předběžnou otázku arbitrážnímu soudu

Stěžovatelé též kritizovali odmítnutí kasačního soudu položit arbitrážnímu soudu předběžnou otázku, která měla ukázat úmysl vnitrostátních soudů uzavřít věc bez dalšího jednání. Vláda namítala, že kasační soud jen aplikoval zákon o arbitrážním soudu.

Soud připomněl, že Úmluva jako taková nezaručuje právo na to, aby věc byla předána v rámci řízení o předběžných otázkách vnitrostátnímu soudu. Připomněl též, že "právo na soud", jehož přístup k němu je jeho zvláštním aspektem, není absolutní a může být omezeno, zejména pokud jde o podmínky přípustnosti odvolání, při jejichž stanovení má stát širokou rozhodovací pravomoc. Právo obrátit se na soud položením předběžné otázky není též absolutní, neboť legislativa svěřila posouzení takové otázky soudům, jimž musí být předložena každá otázka, která s původní předběžnou otázkou souvisí. Soudce pak ověří, zda může nebo musí položit předběžnou otázku a zajistí, že bude odpovězena. Není však vyloučeno, že za určitých okolností odmítnutí soudu, který se vyjadřuje v poslední instanci, může zasáhnout do spravedlnosti řízení podle článku 6 odst. 1 Úmluvy, zejména jestliže je jeho odmítnutí svévolné (*Coeme a další v. Belgie*, rozsudek z

22. června 2000, Sborník 2000-VII, odst. 114; Wynen v. Belgie, rozsudek z 5. listopadu 2002, Sborník 2002-VIII, odst. 41-43).

V daném případě však šlo o jiný problém. Kasační soud odmítl předběžnou otázku, neboť připojení se k trestnímu řízení s občanskoprávními nároky bylo založeno na procesních důvodech, které nebyly předmětem jejího merita. Soud konstatoval, že takové rozhodnutí bylo dostatečně odůvodněné a nejevilo známky svévolnosti. Připomněl, že interpretace vnitrostátního práva přísluší v první řadě vnitrostátním orgánům a zejména soudům (Coeme a další v. Belgie, viz výše, odst. 115). Dovodil, že odmítnutí položit arbitrážnímu soudu předběžnou otázku neporušilo článek 6 odst. 1 Úmluvy.

5. Článek 13 Úmluvy

Stěžovatelé se domnívali, že nebylo respektováno právo na účinný opravný prostředek, neboť jejich trestní žaloba s žádostí o připojení se s občanskoprávními požadavky byla neúspěšná. Zejména kasační soud nedovolil, aby věc byla zkoumána, neboť mířil proti pracovníku prokuratury, na něhož se vztahovala imunita. Vláda mínila že opravným prostředkem k hledání náhrady škody, kterou utrpěli, bylo občanskoprávní řízení, které měli zahájit.

Soud podotkl, že námitka stěžovatelů na porušení článku 13 se mísila s ustanovením článkem 6 Úmluvy. Stěžovatelé neposkytli žádný argument, na základě kterého by Soud mohl dovodit porušení článku 13 Úmluvy, i pokud by nebylo konstatováno porušení článku 6 odst. 1. Navíc pokud byla položena otázka přístupu k soudu, záruky článku 13 jsou absorbovány zárukami článku 6 (Tinnelly & Sons Ltd a další a McElduff a další v. Spojené království, rozsudek z 10. července 1998, Sbíрка 1998-IV, odst. 77). Soud výše uvedl, že nedošlo k porušení práva na přístup k soudu. Důvody tohoto konstatování ho vedly k tomu, aby shledal neporušení článku 13 Úmluvy.

6. Článek 14 Úmluvy

Stěžovatelé dále tvrdili, že imunita, kterou byli chráněni pracovníci prokuratury, a její důsledky diskriminovaly poškozené. Oproti trestným činům spáchanými jednotlivci, kteří mohli být předmětem veřejné žaloby, ke které se poškození mohli připojit s občanskoprávními nároky, tato možnost byla vyloučena, pokud žaloba směřovala proti osobám chráněným imunitou.

Vláda podtrhla, že rozdíl v jednání mezi poškozenými v důsledku trestného činu pracovníka prokuratury nezakládá diskriminaci zakázanou článkem 14, neboť byla rozumně ospravedlněna skutečností, že stíhaná osoba byla pracovníkem prokuratury a rozdílnost v jednání nebyla zjevně nepřiměřená.

Podle judikatury Soudu, článek 14 Úmluvy doplňuje ostatní normativní ustanovení Úmluvy a jejích protokolů. Neexistuje nezávisle, když ho lze aplikovat jen při výkonu zaručených práv a svobod; nelze jej aplikovat pokud skutkové okolnosti nespádají pod alespoň jedno ustanovení Úmluvy (Petrovic v. Rakousko, rozsudek z 27. března 1998, Sbíрка 1998-II, odst. 22). Rozdíl v jednání je přitom diskriminační ve smyslu článku 14, není-li objektivně a rozumně odůvodněn, což znamená, že nesleduje legitimní cíl nebo nezachovává "rozumný vztah přiměřenosti mezi užitými prostředky a cílem, kterého mělo být dosaženo" (Petrovic v. Rakousko, viz výše, odst. 30).

Soud mínil, že arbitrážní soud několikrát uvedl, že imunita měla zajistit výkon nezávislé a čestné spravedlnosti a že zvláštní pravidla, která bylo možno aplikovat na tuto imunitu, vedla na jedné straně k zabránění neodůvodněného trestního stíhání pracovníků prokuratury a na druhé straně k tomu, aby s nimi bylo jednáno příliš přísně nebo naopak příliš shovívavě. Rozdíl vytykávaný stěžovateli sledoval legitimní cíl, totiž ochránit pracovníky prokuratury před neodůvodněným

trestním stíháním, a umožnit jim tak vykonat jejich pracovní povinnosti kvalitně a nezávisle. K porušení článku 14 ve spojení s článkem 6 Úmluvy proto nedošlo.

7. Článek 10 Úmluvy

Stěžovatelé tvrdili, že hromadné domovní prohlídky a zajištění věcí zasáhlo do výkonu jejich práva na svobodu projevu. Podle jejich názoru příkaz k těmto prohlídkám nebyl dostatečně přesný ve smyslu Úmluvy a nemohl tedy být zákonným základem k omezení výkonu svobody projevu a zvláště práva na tajnost novinářského zdroje. Stěžovatelé neobdrželi kopie příkazů k domovním prohlídkám, jejich obsah jim byl pouze sdělen. Nebyli tak informováni o důvodech, které je ospravedlňovaly a místa, kde měly být prohlídky provedeny, byla označena jen vágně.

Tvrdili, že zásah nebyl veden žádným legitimním cílem. Pokud jde o přiměřenost, belgický stát doposud nevysvětlil, jakým způsobem měli být stěžovatelé zapleteni do kauzy porušení služebního tajemství pracovníků prokuratury. Nebyli obžalováni ani obviněni, jejich žádost o připojení se k trestnímu řízení s občanskoprávními nároky byla odmítnuta. Žádný z nich nebyl odpovědný za články o generálu letectva, který spáchal sebevraždu poté, co byl vláčen v tisku. Články, které stěžovatelé o tomto dramatickém neštěstí napsali, vyšly po původním článku. Zmínili též, že množství dokumentů, které byly zajištěny během domovních prohlídek, bylo tak velké, že bylo možno jen ztěží pochybovat, že prohlídky neměly zabránit novinářům v jejich práci a zastrašit jejich informační zdroje. Zdálo se, že vyšetřovací soudce použil své výsady k tomu, aby se "vydal na lov", aby vyhledal trestné činy, jejichž existence nebyla dosud známa.

Vláda připomněla, že svoboda ve smyslu článku 10 Úmluvy nemá absolutní charakter, druhý odstavec tohoto ustanovení umožňuje do ní za jistých podmínek zasáhnout. Taková možnost byla uvedena i v člancích 2 a 8 Rezoluce Evropského parlamentu o tajnosti informačních zdrojů novinářů a práva státních pracovníků rozšiřovat jim známé informace, jakož i v Rezoluci č. 2 o novinářské svobodě a lidských právech Rady Evropy.

Podle názoru vlády domovní prohlídky a zabavení věcí odpovídaly požadavkům druhého odstavce článku 10. Byly nařízeny na základě vnitrostátního zákona. Jejich cílem byla ochrana pověsti jednotlivce, zabránění rozšiřování tajných informací a konečně záruka autority a nestrannosti soudní moci. Proběhly v rámci trestního šetření o porušení služebního tajemství osobami prokuratury v Lutychu.

Soud připomenul, že svoboda projevu je jedním ze základních prvků demokratické společnosti a jednou z důležitých záruk tisku. Ochrana zdrojů novinářů je přitom jedním ze základních kamenů svobody tisku. Absence takové ochrany by mohla odradit novinářské zdroje, aby tisku pomohly informovat veřejnost o otázkách obecného zájmu. V důsledku toho by mohla být zasažena nepostradatelná role tisku "hlídacího psa" a jeho schopnost poskytnout přesné a spolehlivé informace. Vzhledem k důležitosti, jakou hraje ochrana novinářských zdrojů pro svobodu tisku v demokratické společnosti, podobné opatření by neporušilo článek 10 Úmluvy jen tehdy, kdyby bylo ospravedlněno veřejným zájmem (Goodwin v. Spojené království, rozsudek z 27. března 1996, Sběrka 1996-II, odst. 39 Roemen a Schmit v. Lucembursko, rozsudek z 25. února 2003, Sborník 2003-IV, odst. 57).

Tisk hraje zásadní roli v demokratické společnosti. Nesmí-li na jedné straně překračovat hranice a nezasahovat tak neoprávněně do pověsti a práv jiných osob anebo nerozšiřovat tajné informace, přísluší mu na druhé straně předávat informace a myšlenky týkající se veřejného zájmu (De Haes a Gijssels v. Belgie, rozsudek z 24. února 1997, Sběrka 1997-I, odst. 37; Fressoz a Roire v. Francie, rozsudek z 21. ledna 1999, Sborník 1999-I, odst. 45). Z obecného hlediska "nezbytnost" jakéhokoli omezení výkonu svobody projevu musí být přesvědčivá. Je sice nejprve na národních

orgánech, aby posoudily, zda existuje "neodkladná sociální potřeba" způsobilá ospravedlnit takové omezení, k jehož přijetí mají jistou rozhodovací pravomoc. Jestliže jde o tisk, rozhodovací pravomoc národních orgánů naráží na zájem demokratické společnosti zajistit a zachovat svobodu tisku. Stejně tak je třeba věnovat velkou pozornost tomuto zájmu, jde-li o rozhodnutí, zda omezení bylo přiměřené cíli, ke kterému směřovalo (mutatis mutandis, Goodwin v. Spojené království, viz výše, odst. 40; Worm v. Rakousko, rozsudek z 29. srpna 1997, Sbírka 1997-V, odst. 47).

V projednávaném případě Soud mínil, že domovní prohlídky v bytech a v redakcích stěžovatelů zasáhly do jejich práv zaručených prvním odstavcem článku 10. Podobný zásah neporuší toto ustanovení, pokud je zákonný, míří k jednomu či více legitimním cílům podle odstavce 2 a je "nezbytný v demokratické společnosti", aby tohoto či těchto cílů bylo dosaženo.

Soud připomněl, že zásah není zákonný, pokud nemá základ ve vnitrostátním právu (Chappel v. Spojené království, rozsudek z 30. března 1989, série A č. 152-A, odst. 52). Podle judikatury orgánů Úmluvy, termín "zákon" musí být chápán z jeho materiální stránky nikoli podle své formy. V oblasti psaného práva, "je zákon platný text, který vnitrostátní soudy interpretují (mutatis mutandis, Kruslin a Huvig v. Francie, rozsudky z 24. dubna 1990, série A č. 176 A a B, odst. 29 a 28).

Přestože stěžovatelé tvrdili, že domovní prohlídky a zajištění věcí nerespektovalo množství zákonných požadavků, Soud, připomínaje, že přísluší vnitrostátním orgánům interpretovat a aplikovat vnitrostátní právo, mínil, že prohlídky byly zákonné tak, jak to podotkla belgická vláda. Způsob, jakým bylo právo aplikováno však může hrát roli při hodnocení nezbytnosti opatření.

Pokud jde o legitimní cíl, Soud již několikrát podotkl, že zásah vedený cílem zachovat tajnost vyšetřování mířil k zajištění dobrého chodu řízení, tedy k ochraně státního orgánu a nestrannosti soudní moci (Weber v. Švýcarsko, rozsudek z 22. května 1990, série A č. 177, odst. 45). Vzhledem ke konkrétním okolnostem tohoto případu Soud mínil, že zásah měl zabránit rozšiřování tajných informací, a měl ochránit pověst jiných osob a obecněji zaručit vážnost a nestrannost soudní moci.

K otázce, zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti, Soud připomenul, že počátek celé záležitosti tkvěl v rozsudku kasačního soudu z června 1995, kterým bylo apelačnímu soudu v Lutychu odebráno několik spisů týkajících se porušení služebního tajemství, a to i pracovníky prokuratury v Lutychu. Ve své žalobě, která tomuto rozsudku předcházela, ministr uvedl, že k mnoha únikům došlo již v soudních záležitostech, které sdělovací prostředky velmi zajímaly. Konstatoval též, že porušení práva na lidskou důstojnost a čest osob pokládaných za nevinné mohlo mít vážné následky. Připomněl případ generála, který spáchal sebevraždu po doslovném lynčování sdělovacími prostředky. V červnu 1995, poté, co byly případy odebrány apelačnímu soudu v Lutychu, vyšetřovací soudce vydal příkazy k domovním prohlídkám, aby byly provedeny zejména a zároveň v obydlích a kancelářích stěžovatelů.

Soud připomněl, že novináři, kteří píšou články o probíhajících řízeních musí dbát na to, aby nepřekročili hranice dobrého chodu spravedlnosti, a aby respektovali právo na presumpci neviny dotčené osoby (Worm v. Autriche, viz výše, odst. 50; Du Roy a Malaurie v. Francie, rozsudek z 3. října 2000, Sborník 2000-X, odst. 34). V projednávaném případě bylo důležité, že nikdy nebylo tvrzeno, že novinový článek napsaný některým ze stěžovatelů o věcech, které byly předmětem obžaloby generálního prokurátora, měly tajný charakter. Pokud tedy nikdo ze stěžovatelů nebyl stíhán pro trestný čin, bylo třeba mít za to, že účelem dotčených opatření bylo shromáždit předměty použitelné k prokázání pravdy ve spisech založených poté, co došlo k úniku tajných informací. Identifikace potenciálních pachatelů pracujících na prokuratuře, kteří porušili služební tajemství týkající se vyšetřování mohla jistě vyústit v řízení proti stěžovatelům pro profesní chybu. Absence

výsledku domovních prohlídek a zajištění věcí vyšetřovací orgány neodradila najít odpovědné osoby za únik informací a tedy informační zdroj informací (Roemen a Schmit v. Luxembourg, viz výše, odst. 47 a 52).

Pokud jde o domovní prohlídky, Soud byl šokován masivním charakterem celé operace, zahrnující osm prohlídek provedených téměř současně 160 policisty. Důležitost operace byla doložena skutečností, že se uskutečnila dva dny poté, co byl vynesena rozsudek kasačního soudu převádějící záležitosti týkající se úniku informací k apelačnímu soudu do Bruselu, aby byl jmenován vyšetřující soudce, a jeden den poté, po jeho jmenování.

Soud se tázal, zda jiná opatření, než domovní prohlídky a zajištění věcí v bytech stěžovatelů a v jejich redakci by nedovolila vyšetřovacímu soudci hledat případné autory porušení služebního tajemství. Byl nucen konstatovat, že vláda opomenula doložit, že při absenci domovních prohlídek a zajištění věcí, by vnitrostátní orgány neměly možnost hledat nejdříve existenci případného porušení služebního tajemství, kterého by se dopustili pracovníci prokuratury a teprve poté vyšetřovat stěžovatele.

Podle názoru Soudu se tento případ odlišuje od již zmíněné věci Goodwin v. Spojené království, ve které byl článek 10 porušen, neboť stěžovatel byl nucen identifikovat svůj informační zdroj. V projednávaném případě došlo k současnému provedení domovních prohlídek, jejichž cílem bylo nalézt zdroj informací novinářů. Přestože byly prohlídky bezvýsledné, byly zásahem ještě vážnějším, než donucení identifikovat zdroj (Roemen a Schmit v. Lucembursko, viz výše, odst. 57). Vyšetřovatelé, kteří měli v ruce příkaz k domovním prohlídkám, novináře překvapili v jejich kancelářích a bytech, měli velmi širokou vyšetřovací pravomoc plynoucí ze skutečnosti, že měli přístup k veškeré dokumentaci. Soud, připomínaje, že "omezení tajnosti novinářských zdrojů žádají velmi pečlivou kontrolu z jeho strany" (Goodwin v. Spojené království, viz výše, odst. 40), mínil, že domovní prohlídky a zabavení věcí měly ještě vážnější dopad na ochranu novinářských zdrojů než v případě Goodwin.

Dovodil, že vláda neprokázala, že byla dodržena spravedlivá rovnováha mezi zájmy společnosti a zájmy stěžovatelů. Došlo tedy k porušení článku 10 Úmluvy.

8. Článek 8 Úmluvy

Stěžovatelé tvrdili, že domovní prohlídky zasáhly do jejich práva na respektování jejich soukromého života a obydlí. Podle jejich názoru pokud Soud připustí, že státy mohou považovat za nezbytné přijmout určitá opatření jako jsou domovní prohlídky a zajištění věcí, aby byl získán důkaz o trestném činu, a případně jeho pachateli, vyžaduje, aby zákon a vnitrostátní praxe nabídla odpovídající a dostatečnou ochranu proti zneužití těchto opatření (Funke et Crémieux v. Francie, rozsudky z 25. února 1993, série A č. 256-A, odst. 56 a č. 256-B, odst. 39). Přestože má stát jistou rozhodující pravomoc pokud jde o nezbytnost nařídit domovní prohlídku, je třeba, aby její průběh byl zajištěn garancemi proti zneužívání, aby zásah zůstal úzce přiměřený vůči cíli, ke kterému směřoval. To se v jejich případě nestalo.

Vláda předložila stejné argumenty jako v části týkající se údajného porušení článku 10 Úmluvy.

Soud připomenul, že termín « obydlí » má širší význam a může zahrnout například kancelář osoby vykonávající svobodné povolání (Niemiets v. Německo, rozsudek z 16. prosince 1992, série A č. 251-B, odst. 30). V minulosti též mínil, že domovní prohlídka v bytě fyzické osoby, který používá současně jako kancelář její společnosti, byla zásahem do práva na respektování obydlí (Chappel v. Spojené království, viz výše, odst. 63). Nedávno soudil, že byl čas přiznat, že za

určitých okolností práva garantovaná článkem 8 Úmluvy mohou být interpretována tak, že zahrnují pro soukromou společnost právo na sídlo, kancelář a jiné služební prostory (Société Colas Est a další v. Francie, rozsudek z 16. dubna 2000, Sborník 2002-III, odst. 41).

Podle názoru Soudu šlo o zásah zákonný, jehož cílem byla obrana veřejného pořádku, předcházení zločinnosti a ochrana práv a svobod dalších osob. Domovní prohlídky byly do jisté míry garantovány i procesně. Nicméně, Soud připomněl, že stěžovatelé nebyli obviněni z žádného trestného činu a jednotlivé příkazy k domovním prohlídkám byly formulovány velmi široce. Ve skutečnosti bylo jejich cílem vyhledat a zajistit "veškeré dokumenty a věci užitečné k vyšetřování" aniž by byly jakkoli omezovány a aniž by podávaly informaci o probíhajícím vyšetřování, místech, která měla být prohlédnuta a věci, které měly být zajištěny. Navíc vláda dotčeného státu přiznala, že stěžovatelé nebyli informováni o důvodech provedených domovních prohlídek. Za daných okolností měl Soud za to, že domovní prohlídky nebyly přiměřené cílům, ke kterým směřovaly (Funke a Crémieux v. Francie, viz výše, odst. 55 a 38, a Mialhe v. France, rozsudek z 25. února 1993, série A č. 256-C, odst. 36). Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

9. Spravedlivé zadostiučinění a náhrada nákladů

Soud přiznal každému ze stěžovatelů 2 000 euro z titulu morální újmy ve smyslu článku 41 Úmluvy a 9 000 euro jako náhradu vynaložených nákladů v souvislosti s řízením před ním.